

1910. JANUÁR 1.

ERDÉSZETI LAPOK

XLIX. ÉVF.

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

1. FÜZET.

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. ☉ Előfizetési díj egy évre 16 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 kor. alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is 16 kor. évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 koronánál kevesebbet alapítottak, 6 kor. kedvezményes árért járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-uteza 6. sz., II. em.

☞ A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közölhetnek. ☞

(Telefon: 37—22.)

A felső erdészeti szakoktatás Ausztriában, a Németbirodalomban, Svájcban és nálunk.

Közli: *Muzsnay Géza.*

Az E. L. eddig is közölt ismertetéseket és egyes adatokat a külföldi felső erdészeti szakoktatás köréből. Olyan közlemény azonban, amely ezt a tárgyat egészen felölelné, vagy ha nem is az egész külföld, de legalább az erdészeti szempontból legfontosabb országok felső erdészeti szakoktatása felől áttekintést nyújtana, nem jelent meg e folyóiratban. Ugy vélem ennél fogva, hogy érdekelni fogja t. szaktársaimat az Ausztriára, a Németbirodalomra és Svájcra vonatkozó alábbi, bár csak vázlatos és itt-ott hézagos ismertetés, amelyet részint a főiskolánk által közvetlenül az illető tanintézetektől beszerzett tantervek és egyéb tájékoztató nyomtatványok nyomán, részint pedig az 1907. évben megtett külföldi tanulmányutam során összegyűjtött adatok alapján, tulajdonképpen abból a czélból állítottam össze, hogy főiskolai szakoktatásunk további fejlesztésénél némi tájékozásul szolgáljon.

Hogy könnyü szerrel meg lehessen tenni az összehasonlítást

az alább ismertetett külföldi főiskolák és a mi főiskolánk között, ismertetésem keretébe felvettem egyuttal a mi főiskolánkon fennálló rendszer rövid leírását is.

I. Ausztria.

A felső erdészeti szakoktatás szerve Ausztriában a *bécsi gazdasági főiskola* (Hochschule für Bodenkultur), mely 1872-ben alapított. Kezdetben csak egyetlen szakosztálya volt: a mezőgazdasági. Ehez csatolták az 1875. évben, a máriabrunni erdészeti akadémiának egyidejűleg történt megszüntetésével, az erdészeti szakosztályt, míg az 1883. évben a főiskolát egy harmadik szakosztálylyal, a kulturmérnökivel egészítették ki. A tanfolyam 1905-ig 3 év volt, 1905 ősze óta azonban 4 év mind a három szakosztálynál.

*Rendes hallgatók*ul az összes szakokra, tehát az erdészeti szakra is, csak gimnáziumi avagy főreáliskolai érettségi bizonyítvánnyal bírókat vesznek fel. *Rendkívüli hallgató* ellenben olyan egyén is lehet, akinek nincsen érettségi bizonyítványa, ha 18 évesnél idősebb és egyébként a főiskolai előadások megértéséhez szükséges előképzettséget ki tudja mutatni. Egyes tantárgyak hallgatását *vendégek* számára is megengedik. Ezekről az előzetes tanulmányok kimutatását nem követelik meg. Államvizsgáikat a főiskolán sem a rendkívüli hallgatók, sem a vendégek nem tehetnek.

Az erdészeti szakosztály *tantervét* a főiskola 1908/9. évre szóló „*program*”-ja alapján összeállított alábbi kimutatás tünteti fel. Mivel az egyes főiskolák tanterveit egymással össze lehessen hasonlíttatni, ezért a kimutatásban, valamint a többi főiskolára vonatkozó tantervekben a tantárgyakat természetüknek megfelelően csoportokba foglaltam, és: 1. az alap- és segéd tudományok, 2. a technikai tárgyak, 3. a jogi tárgyak, 4. a szorosabb értelemben vett szakanyagok és 5. egyéb gyakorlati tárgyak csoportjait alkotta két csoportra is kiterjed s így az egyes tantervekben számos olyan tantárgy szerepel, amelynek az anyaga tulajdonképpen két csoportra is kiterjed s így az egyes csoportok között a határt szorosan megvonni nem igen lehet.

I. A bécsi gazdasági főiskola erdészeti szakosztályának tantervé.

(Megjegyzés. A zárjelbe foglalt számok úgy itt, mint az alább következő kimutatásokban a gyakorlati órák számát mutatják.)

Tantárgyak	Órák száma hetenként az								Megjegyzés
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	
	f é l é v b e n								
I. Alap- és segédtudományok.									
a) <i>Vizsgaköteles tantárgyak.</i>									
1. Felső mennyiségtan	4 (3)	—	—	—	—	—	—	—	Az első államvizsga tárgya. Csak félévi vizsga teendő belőle. Az első államvizsga tárgya. Csak félévi vizsga tárgya. Az első államvizsga tárgya. Félévi vizsga tárgya. Első államvizsga tárgya)* " " ") Minden szombaton d. s. laboratóriumi gyá- korlat, d. u. kirándulás Félévi vizsga tárgya. Első államvizsga tárgya. Félévi vizsga tárgya. " " "
2. Ábrázoló mértan	—	—	3 (4)	4 (4)	—	—	—	—	
3. Technikai rajz (Plan und Terrain-zeichnen)	(4)	(4)	—	—	—	—	—	—	
4. Általános vegytan	4	5	—	—	—	—	—	—	
5. Agrikultúrchemia	—	—	2	—	—	—	—	—	
6. Fizika és mechanika	4	4	—	—	—	—	—	—	
7. Grafosztatika (Baumechanik)	—	—	3	—	—	—	—	—	
8. Általános növénytan	5 (2)	2 (*)	—	—	—	—	—	—	
9. Erdészeti "	—	3 (*)	—	—	—	—	—	—	
10. " növénykóitan	—	—	2	—	—	—	—	—	
11. Geológia és talajtan	5	5	—	—	—	—	—	—	
12. Meteorológia és klimatológia	—	—	3	(2)	—	—	—	—	
13. Termőhelyismeret (Standortslehre)	—	—	—	3	—	—	—	—	
Előadási órák száma összesen	22	19	13	7	—	—	—	—	Egy félévre összevonva = hetenként 61 óra.
b) <i>Nem kötelező tantárgyak, amelyeknek a hallgatása ajánlatos.</i>									
Qualitativ kémiai analysis	—	2	—	—	—	—	—	—	Az itt felsorolt tantárgyakon kívül fel van véve még a tantervbe (az év-folyam megjelölése nélküli) a <i>szabadkézi rajz</i> is tekintettel azokra, akik gimnáziumot végeztek.
Chémiai gyakorlat	—	—	(5)	(5)	—	—	—	—	
Fák anatómiája	—	—	1	—	—	—	—	—	
Állattan	—	—	3	—	—	—	—	—	
A rovarok fejlődése (Organisation und Entwicklungsgeschichte der Insekten)	—	—	1	1	—	—	—	—	

Tantárgyak	Órák száma hetenként az								Megjegyzés
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	
	félévben								
II. Technikai tárgyak.									
<i>a) Vizsgaköteles tárgyak.</i>									
14. Alsó geodézia	—	—	4 (1)	4 (4)*	—	—	—	—	} *) és július 7—21-ig külső felvételek A második államvizsga tárgya. Félévi vizsga tárgya. A harmadik államvizsga tárgya. Félévi vizsga tárgya.
15. Középités tan	—	—	—	—	3 (4)	—	—	—	
16. Erdészeti építés tan	—	—	—	—	—	—	3 (4)	3 (4)	
17. Általános géptan	—	—	—	—	3	—	—	—	
Előadási órák száma összesen	—	—	4	4	6	—	3	3	Egy félévre összevonva = hetenként 20 óra.
<i>b) Nem kötelező tárgyak, amelyeknek a hallgatása ajánlatos.</i>									
Elektrotechnika	—	—	—	—	—	—	3	—	} Az 1908/9. évre hirdetett előadások között szerepel ezeken kívül: a <i>photogrammetria</i> is, továbbá a <i>magas- ságmérés barométer segélyével.</i>
Felső geodézia	—	—	—	—	3	3	—	—	
Általános magasépítés tan	—	—	—	—	3	—	—	—	
Specziális "	—	—	—	—	—	3 (4)	—	—	
Vadpatakszabályozás	—	—	—	—	—	—	2 (2)	—	
III. Jogi tárgyak.									
<i>a) Vizsgaköteles tárgyak.</i>									
18. Nemzetgazdaságtan I., II., III. rész	—	—	3	3	2	—	—	—	} Második államvizsga tárgya. Harmadik " " " " "
19. Közigazgatás és jogismeret	—	—	—	—	—	—	4	4 (1)	
20. Magánjog	—	—	—	—	—	—	3	—	
Előadási órák száma összesen	—	—	3	3	2	—	7	4	
Egy félévre összevonva = 19 óra hetenként.									
<i>b) Ajánlatos: Agrárpénzügyi jog</i>									
	—	—	—	—	—	—	2	2	

IV. Szorosabb értelemben vett szaktárgyak.							
a) Vizsgaköteles tárgyak.							
21. Erdővédelemtan	—	—	—	—	3 (*)	4 (*)	—
22. Erdőműveléstan	—	—	—	—	3 (*)	5 (*)	—
23. Erdőhasználat	—	—	—	—	3 (*)	(*)	—
24. Mechanikai technológia	—	—	—	—	—	—	4
25. Chémiai technológia	—	—	—	—	—	2	—
26. Erdőbecsléstan	—	—	—	—	—	4 (*)	—
27. Erdőrendezéstan	—	—	—	—	—	—	3 (1) 3 (*)
28. Erdőértékszámítástan	—	—	—	—	—	—	3
29. Erdészeti kereskedelmi ismeretek	—	—	—	—	—	3	—
Előadási órák száma összesen	—	—	—	—	9	18	6 7
b) Csak a hallgatás kötelező:							
Erdőkezelés és számvitel	—	—	—	—	—	—	3
Erdészeti és agrárpolitika	—	—	—	—	—	—	2
c) A hallgatás ajánlatos:							
Bevezetés az erdőgazdasági ismeretekbe	1	—	—	—	—	—	—
Erdészeti irod. és az erdőzet története	—	—	—	—	—	2	—
Erdészeti és agrárstatisztika	—	—	—	—	—	—	2
V. Egyéb gyakorlati tárgyak.							
a) Csak a hallgatás kötelező:							
Vadászattan	—	—	2	—	—	—	—
Halászattan	—	—	2	—	—	—	—
b) A hallgatás ajánlatos:							
Mezőgazdasági enciklopédia	—	—	—	—	—	—	3
Első segélynyújtás baleseteknél	—	—	—	—	—	—	1
A vizsgaköteles tárgyak heti előadási óráinak a száma összesen	22	19	20	14	17	18	16 14
Egy félévre összevonva = 140 óra hetenként.							

*) Külső és belső gyakorlatok a szűkeghez képest.
A második államvizsga tárgyai.
Az erdőhasználatból ki van küszöbölve minden, ami összefüggésben van az erdőzeti építéssel.

Félévi vizsga tárgyai.

*) Külső gyakorlatok szombatoként, Félévi vizsga tárgya.
*) " " " Harmadik államvizsga tárgya.
Harmadik államvizsga tárgya.
Félévi vizsga tárgya.

Egy félévre összevonva = 40 óra hetenként.

A fenti tantervből első pillanatra szemünkbe ötlük, hogy abba *sok olyan tantárgy* is fel van véve, amelyből a hallgatók *vizsgát tenni nem kötelesek*, sőt amelynek a hallgatása nem kötelező, csupán *ajánlatos* a hallgatókra nézve, általános és szakismereteik bővítése szempontjából.

A tantervben felsorolt tantárgyak mellett a *nyelvek tanulására* is alkalmat nyújtanak a hallgatóknak, amennyiben a főiskolán angol, francia, olasz és cseh nyelvtanítókat is alkalmaznak. Ugy-szintén tanítják a *gyorsírást* is.

A szaktárgyakból a rendes külső gyakorlatokat részint a Bécs közelében lévő 8 hektár kiterjedésű kísérleti kertben, részint a Bécs közelében lévő erdőségekben (főleg a „Wienerwald“-ban és Bécs-ujhely környékén) tartják meg. Ezenkívül az erdőmivelés- és erdőhasználattan tanára 8—10 napra s az erdőrendezéstan tanára külön szintén 8—10 napra terjedő nagyobb tanulmányutat tesz meg évente hallgatóival az osztrák birodalom tanulságosabb erdőgazdaságainak megtekintése céljából.

A tantárgyak egy részét az erdészhallgatók a gazdasági, illetőleg a kulturmérnöki szakosztály hallgatóival együttesen hallgatják.

A *vizsgák* háromfélék: félévi vizsgák, államvizsgák és szigorlatok. Az erdészeti szakképzettség elnyeréseért minden rendes hallgatónak három államvizsgát s illetve azokból a tantárgyakból, amelyek nem tartoznak az államvizsga anyagához, félévi vizsgát kell tennie.

Az *első államvizsga* az első év végén avagy a második év elején tehető le s nem egyéb, mint a fontosabb alaptudományokat felölelő alapvizsga. Tárgyai: a mennyiségtan, fizika és mechanika, általános kémia, általános és erdészeti növénytan, geológia és talajtan. E vizsga előtt bizonyítványt kell felmutatni a technikai rajzból.

A *második államvizsga* (a harmadik év végén vagy a negyedik év elején) kiterjed: az alsó geodéziára, az erdőmiveléstanra, erdőhasználattanra, erdővédelemtanra és nemzetgazdaságtanra. Ezt megelőzőleg félévi vizsgát kell tenni: a meteorológia és klimatológiából, az agrikulturchémiából, a növénykórtanból, az ábrázoló mértanból, a grafosztatikából, a termőhelyismeretből és a kémiai technológiából; továbbá szorgalmi osztályzatot kell felmutatni: a vadászattanból és a halászattanból.

A *harmadik államvizsga* a negyedik év befejezése után tehető le. Felöleli: az erdőrendezést, az erdőértékszámítást, az erdészeti építést, a közigazgatást és jogismeretet (beleértve a magánjogot is). Előzetesen félévi vizsga teendő: az általános építést, az általános géptanból, a mechanikai technológiából, az erdőbecslést, az erdészeti kereskedelmi ismeretekből; ezenkívül bizonyítványt kell felmutatni az erdészeti építéssel kapcsolatos tervezési gyakorlatokból s szorgalmi osztályzatot: az erdőkezelés- és számvitelből, továbbá az erdészeti és agrárpolitikából.

Mind a három államvizsga a kultuszminiszter által kinevezett s a főiskola tanáraiból és a főiskola kötelékébe nem tartozó egyetemi tanárokból és magasabb rangú állami tisztviselőkből alakított vizsgáló bizottságok előtt teendő le. A kultuszminiszter és a földművelésügyi miniszter kormánybiztosokat is küldhetnek ki ezekhez a vizsgákhoz.

Az államvizsgák szóbeliek és nyilvánosak. Egy jelölt vizsgája három órára terjedhet. Ha a jelölt az illető államvizsgára előírt tantárgyak valamelyikéből előzetesen legalább „jó” eredménnyel félévi vizsgát tett, az államvizsgánál ezt a vizsgaeredményt is figyelembe veszik s ilyen esetekben az illető tantárgyból a vizsgaidő a szokásosnál rövidebbre szabható. A vizsgaeredményt az egyes tantárgyakból kiérdemelt osztályzatok alapján állapítják meg. Fokozatok: „kitüntetéssel képesített”, „nagyon jól képesített” és „képesített”.

Aki egy tárgyból nem állja ki az államvizsgát, az illető tárgyból két hónap múlva pótlóvizsgát tehet. Ha ekkor is megbukik, még egy ízben, újabb négy hónap múlva, ismét pótlóvizsgához bocsátják. Két vagy több tantárgyból való bukás az egész vizsga megismétlését vonja maga után (erre három hónapnál rövidebb határidő nem tűzhető ki). Ha ez alkalommal akár csak egy tárgyból is, megint megbukik a jelölt, az egész vizsgát még egyszer meg kell ismételnie, a vizsgáló bizottság által megszabott határidő leteltével. A vizsga további megismétlésének nincsen helye.

Ha valakit az első vagy a második államvizsga alkalmával egész évre vetnek vissza: a vizsgáló-bizottság állapítja meg, hogy az alatt az év alatt az illetőnek mely tantárgyakat kell hallgatnia. (Eszert — úgy látszik — a vizsgáló-bizottságtól függ, hogy a jelölt elvesziti-e az évet vagy sem.)

A *félévi vizsgákat* (Fortgangsprüfung vagy Einzelprüfung) a félévek végén és a félévek elején az előadó tanárok maguk tartják meg.

Ezek a vizsgák szóbeliek és írásbeliek. Bukás esetén a vizsga csak írásbeli folyamodvány útján nyert rektori engedély alapján s csak a következő rendes vizsgaidőben ismételhető meg. Ha ismét megbukik a jelölt, újabb vizsga tételére csak a főiskolai tanács adhat engedélyt. Osztályzatok: „kitűnő”, „nagyon jó”, „jó”, „elégséges” és „elégtelen”.

A bécsi gazdasági főiskola 1906 óta a *doktori czim* adományozására is fel van jogositva. E czim elnyerése czéljából a harmadik államvizsga letétele után szóbeli szigorlatot kell tenni az erdészeti tudományok valamelyik csoportjából (forstliche Produktionslehre, forstl. Betriebslehre vagy forstl. Ingenieurwesen), a szigorlatot megelőzőleg pedig önálló doktori értekezést kell benyújtani. Az értekezéssel, valamint a szigorlaton tanuságot kell tenni a jelöltnek arról, hogy az erdészeti tudományok művelésére képességgel bír.

A *téli félév* a főiskolán október 1-től a virágvasárnapot megelőző csütörtökig, a *nyári félév* pedig a husvét után következő első csütörtöktől július hó végeig tart. A félévek időtartama tehát változó, de az első félév mindig jóval hosszabb, mint a második.

Tandijak és vizsgadíjak. A rendes hallgatók félévenként 50 korona tandijat fizetnek, a rendkívüliek pedig heti óraszámuknak megfelelőleg óránként 3 koronát. Ezenkívül bizonyos laboratóriumi díjak is fizetendőek. A vizsgálati díj minden egyes államvizsgáért 20 korona, egy tárgyból való javító vizsgákért 10 korona. A félévi vizsgákért díjat (10 koronát) csak abban az esetben kell fizetni, ha nem a rendes vizsga időben tesz valaki vizsgát. A doktori szigorlat díja 80 korona; ezenkívül a doktori értekezés megbírlásáért 40 korona s a felavatásért 60 korona fizetendő.

A főiskolával kapcsolatosan a hallgatók számára *diákothton* van berendezve, diákasztallal.

Azoknak, *akik állami szolgálatba lépnek*, a főiskola teljes elvégzése, vagyis a harmadik államvizsga letétele után *legalább három évi gyakorlatot* kell teljesíteniök s azután még egy *gyakorlati államvizsgát* (Prüfung für den forsttechnischen Staatsdienst) kell letenniök. A három évi gyakorlat alatt tapasztalataikról naplót kötelesek vezetni.

Ez a gyakorlati vizsga áll: a két napig tartó írásbeli vizsgából és a szóbeli vizsgából, melyet — az 1907. évben kiadott földmiv. miniszteri utasítás szerint — részint az erdőben, részint a szobában tartanak meg. Kiterjed: *a)* az erdőgazdaság és kezelés minden ágára, az erdőrendezésre, a technikai ismeretekre, beleértve a vadpatakszabályozást is, a faiparra és fakereskedelemre, a vadászatra, halászatra és számvitelre; *b)* az erdészetenél szükséges jogi ismeretekre s ezek között a szolgálomak megváltására, a vadászati és halászati törvényekre, a vízjogra, birtokpereknél való eljárásra, végrehajtási eljárásra, földadókataszterre stb.

A magánszolgálatba lépőktől Ausztriában általában nem követelnek főiskolai képzettséget. Ezek valamely erdészeti középiskola elvégzése és három évi gyakorlat után tehetik le a gyakorlati vizsgát

(Staatsprüfung für Fortswirte), mely őket önálló erdőgazdáknak minősíti. Annak, aki a bécsi főiskolát mint rendes hallgató végezte, három év helyett csak két évi gyakorlatra van szüksége a vizsga letevésehez. E vizsgához különben olyanokat is bocsátanak, akik erdészeti középiskolát sem végeztek, de főgimnáziumi vagy főreáliskolai érettségi bizonyítványuk van s öt évi gyakorlatot tudnak felmutatni. Akik a középiskola négy osztályának elvégzése után a bécsi főiskolát mint rendkívüli hallgatók végezték s ott a három elméleti államtanvizsga tárgyaiból félévi vizsgákat tettek, ugyanolyan elbánásban részesülnek, mint a középiskolákból kikerülő ifjak.

II. A német birodalom.

A felső erdészeti szakoktatásról való gondoskodás a német birodalomban az egyes államok feladata. Elsősorban ennek tulajdonítható az, hogy az egész birodalomban összesen kilencz főiskolai színvonalon álló erdészeti tanintézet van. Ezek részint egyetemmel vagy más főiskolával kapcsolatosak, részint önállóak. Így Bajorországban részint a müncheni egyetemen, részint az aschaffenburgi erdészeti főiskolán, Hessen nagyhercegségben a giesseni egyetemen, Württembergben a tübingai egyetemen, Baden nagyhercegségben a karlsruhei technikai főiskolán (műegyetemen), Poroszországban az eberswalde-i és münden-i erdészeti akadémiákon, Szászországban a tharandti, végül Szász-Weimar nagyhercegségben az eisenachi erdészeti akadémián történik a magasabb fokú erdészeti szakképzés.

Természetes, hogy ez a szakképzés mindenütt az illető állam erdészeti viszonyaihoz alkalmazkodik. Ez a magyarázata annak, hogy az egyes főiskolák tantervei egymástól oly lényeges eltéréseket mutatnak.

Vegyük sorra az alábbiakban Németország erdészeti főiskoláit, még pedig először azokat, ahol a szakképzés valamely egyetem keretében vagy egyetemmel kapcsolatosan történik.

1. Az aschaffenburgi erdészeti főiskola és a müncheni egyetem.

Bajorországban azoknak, akik az államerdészet szolgálatába kívánnak lépni, tanulmányaikat részint az aschaffenburgi erdészeti főiskolán, részint a müncheni egyetemen kell elvégezniök. Neve-

zetesen mint rendes hallgatók Aschaffenburgban tanulják két évig az alap- és segédtudományok tulnyomó részét s ezek mellett a földmérést, az erdészeti építést, a vadászattant és az erdészeti enciklopédiát, azután pedig ugyancsak két évig Münchenben a szorosabb értelemben vett szaktárgyakat, a nemzetgazdaságtant, pénzügytant, jogot s néhány tantárgyat az alap- és segédtudományokból.

Akik nem készülnek állami szolgálatba, azok mint rendkívüli hallgatók teljes — bár az államerdészet szolgálatba lépő rendes hallgatóktól megkívántnál szűkebbkörű — szakképzettséget szerezhetnek akár Aschaffenburgban, akár Münchenben. T. i. mindkét helyen gondoskodva van a rendes hallgatók számára előirt tantárgyakon kívül a szakképzettség kiegészítéséhez szükséges más tárgyak előadásáról is. Így Aschaffenburgban a fentebb jelzett tantárgyakon kívül előadják a többek között: a termőhelyismertetet (Standortslehre), az erdőművelést, erdőhasználatot, erdőrendezés- és becslést, erdőérték- és nyereségszámítást, a haltenyésztést. Münchenben pedig módjukban van a rendkívüli hallgatóknak az alap- és segédtudományokat, a geodéziát s az erdészeti építést is hallgatni és ekkép a szűkebbkörű erdészeti szakképzettséget három, esetleg két év alatt egészen megszerezni. Amíg a rendes hallgatóktól (állami szolgálatba lépni kívánók) megkövetelik az érettségi bizonyítványt, addig a rendkívüli hallgatóknál megelégszenek azzal, ha annyi előképzettséggel bírnak, amennyi az előadások megértéséhez mulhatlanul szükséges.

Azoknak, akik bajor államerdészeti szolgálatba kívánnak lépni, *az aschaffenburgi erdészeti főiskolára való felvételért* előzetesen, írásban kell folyamodniok a főiskola igazgatóságához. A felvétel feltételei közé tartozik az érettségi bizonyítványon kívül az erdészeti szolgálatnál — épp úgy mint a katonaságnál — megkövetelt ép, egészséges testalkat s különösen a jó látó- és hallóképesség, valamint az is, hogy az illető 22 évesnél idősebb ne legyen. Ha valaki nem közvetlenül az érettségi vizsga letétele után jelentkezik felvételre, ki kell mutatnia, hogy a közbeeső időt hol és mivel töltötte. A pénzügyi és kultuszminisztériumoknak jogukban áll a felveendő rendes hallgatók számát korlátozni és a felvételt bizonyos szigorubb feltételekhez kötni.

Az aschaffenburgi főiskolán az alap- és segédtudományok számára öt tanári állás van rendszeresítve (mathematika, fizika és geodézia, vegytan és ásványtan, növénytan, állattan). A hatodik rendes tanár az erdészeti tudományok tanára, a ki a szervezet szerint egyszerűen igazgatója a főiskolának. A szaktárgyak tanításánál közreműködik ezenkívül az egyik aschaffenburgi kir. erdőhivatal főnöke, valamint az igazgató mellett alkalmazott tanársegéd is. A tanárok egyenlő ranguak az egyetemi tanárokkal.

A *müncheni egyetemen* az erdészet hat tanszék (1. állattan, 2. növénytan, 3. erdőmiveléstan és erdőhasználattan, 4. erdőrendezéstan, erdőbecsléstan, erdészeti földméréstan és utépítés, 5. erdőértékszámítástan, erdészeti politika és adminisztráció, 6. talajtan és agrikulturchémia) által van képviselve, melyek az egyetem államgazdasági fakultásához tartoznak. Szoros kapcsolatban van az egyetemmel az öt osztályból álló erdészeti kísérleti állomás. A gyakorlatok egy részét itt tartják.

A rendes hallgatók számára előírt tanterv feltüntetése céljából az aschaffenburgi főiskola és a müncheni egyetem külön tantervei alapján az alábbi kimutatást állítottam össze. (L. 12—13. l.)

A fenti vizsgaköteles tantárgyakon kívül mint nem kötelező tárgyak szerepelnek még a müncheni tantervben: az agrikulturchémia, az erdészeti rovartan, az erdővédelemtan, a külföldi fafajok ismertetése. Ajánlatosnak mondja ez a tanterv továbbá az általános ismeretek bővítéséhez szükséges más tantárgyak hallgatását is. Sőt az egyetem rendszabályai a többi hallgatókkal együtt az erdészeket is egyenesen kötelezik arra, hogy egyetemi tanulmányaik alatt néhány tantárgyat hallgassanak a filozófiai fakultás tárgyai közül is.

Vizsgarendszer. Az állami szolgálatba lépni kívánóktól — itt csak azokról szólunk — Aschaffenburgban a második év végével *végző vizsgát* (Absolutorialprüfung) követelnek azokból a vizsgaköteles tantárgyakból, amelyeket ott hallgattak. De akik könnyíteni akarnak magukon, az erre a vizsgára előírt tantárgyak közül azokból, amelyeket az első évben egész terjedelmükben hallgattak (fizika, szervetlen vegytan, vadászattan), már az első év végén letehetik a vizsgát s ennek az előzetes vizsgának a tárgyaiból azután a második év végével nem kell vizsgázniaok.

A végző vizsgát a hallgatók a tanári karból alakított hármás bizottságok előtt teszik le. A vizsga időtartama minden egyes tantárgyra nézve 15 perczben van megszabva. A matematikából a szóbeli vizsgát megelőzőleg 2—3 héttel,

II. Az asehaffenburgi erdészeti főiskola és müncheni egyetem tantervé.

T a n t á r g y a k	Aschaffenburg				München				M e g j e g y z é s
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	
	félév (órák száma hetenként)								
I. Alap- és segédtudományok.									
1. Mennyiségtan (szögmértan, a felsőbb analízis elemei, kúpszeletek).....	4	4	—	—	—	—	—	—	} A vizsgánál e hármát egy tárgynak tekintik.
2. Az ábrázoló mértan elemei; az erdőbecslésnél és utépitésnél előforduló köbözési eljárások	—	—	5	—	—	—	—	—	
3. Politikai számtan (különös tekintettel az erdőérték- és nyereségszámítástanra)	—	—	—	2	—	—	—	—	
4. Kísérleti fizika (mechanika, akusztika, optika, hőtan és a meteorológia alapvonalai, magnetizmus és elektromosság)	5	5	—	—	—	—	—	—	
5. Szervetlen vegytan	4	3	—	—	—	—	—	—	} A vizsgánál a kettőt egy tárgynak tekintik.
6. Szerves vegytan	—	—	3	—	—	—	—	—	
7. Ásványtan	—	—	2	—	—	—	—	—	
8. Geológia	—	—	—	2	—	—	—	—	
Chémiai és ásványtani gyakorlatok	—	—	—	(2)	—	—	—	—	
9. Növénytan I. rész (általános morphológia; az anatómia és fiziológia alapvonalai)	3	—	—	—	—	—	—	—	
Növénytan II. rész (növényrendszertan, különös tekintettel az erdészeti szempontból fontos növényekre)	—	4	—	—	—	—	—	—	
Növénytan III. rész (a rendszertan folytatása)	—	—	2	—	—	—	—	—	
Növénytani gyakorlatok (ídkép a fásnövények és erdei gyomnövények meghatározása).....	—	—	—	(2)*	—	—	—	—	*), Ezenkívül külső gyakorlatok is tartatnak (óraszám nincs meghatározva).
10. Állattan (különös tekintettel a rovarokra és az erdészeti és vadászati szempontból fontos emlősökre és madarakra)	4	3 (2)*	2 (2)*	—	—	—	—	—	*), Ezenkívül külső rovarvartani gyakorlatok is tartatnak.
11. Erdészeti technikai rajz (helyszimrajzok, térképek, tervek rajzolása stb.)	—	(2)	(2)	(2)	—	—	—	—	} Az államvizsgánál egy tárgynak tekintik a kettő
12. Növényanatómia és fiziológia	—	—	—	—	4 (3)	—	—	—	
13. Növénykórtan	—	—	—	—	—	5 (2)	—	—	

14. Talajtan	—	—	—	—	5 (2)	—	—	—	} Az államvizsgánál egy tárgynak tekintik a kettőt.
15. Klimatan és meteorológia	—	—	—	—	4	—	—	—	
Előadási órák száma összesen ...	20	19	14	4	13	5	—	—	Egy félévre összevonva = = hetenként 75 óra.
II. Technikai tárgyak.									
16. Földmérés tan	—	—	3	(3)	—	—	—	—	
17. Erdészeti építéstan (erdei utak és vasutak építése, az erdészeti gyakorlatban előforduló építkezések és vízépítéssel, szintmérési és uttervezési gyakorlatok)	—	—	2	2 (3)	—	—	—	—	
Előadási órák száma összesen ...	—	—	5	2	—	—	—	—	Egy félévre összevonva = = hetenként 7 óra.
III. Jogi tárgyak.									
18. Nemzetgazdaságtan	—	—	—	—	5	—	—	—	} Az államvizsgánál egy tárgynak tekintik a kettőt.
19. Pénzügytan	—	—	—	—	—	5	—	—	
20. Jogi enciklopédia (tekintettel az erdészeti igényeire)	—	—	—	—	—	—	5	—	
Összesen ...	—	—	—	—	5	5	5	—	Egy félévre összevonva = = hetenként 15 óra.
IV. Szorosabb értelemben vett szaktárgyak.									
21. Erdészeti enciklopédia (különös tekintettel az erdőmivelésre és erdővédelemre)	3	2	2	—	—	—	—	—	
22. Erdőmiveléstan	—	—	—	—	6 (3)	(3)	—	—	
23. Erdőbecsléstan	—	—	—	—	3 (2)	—	—	—	
24. Erdőhasználat tan	—	—	—	—	—	6	—	—	
25. Erdőrendezéstan	—	—	—	—	—	—	4*)	—	*) és gyakorlatok.
26. Erdőérték- és nyereségszámítást an	—	—	—	—	—	—	4*)	—	
27. Erdészeti politika	—	—	—	—	—	—	5	—	} Az államvizsgánál a hármat egy tárgynak tekintik.
28. Az erdészeti és vadászat története	—	—	—	—	—	—	—	3	
29. Erdészeti adminisztr. (Forstverwaltungslehre)	—	—	—	—	—	—	—	2	
Előadási órák száma összesen ...	3	2	2	—	9	6	13	5	Egy félévre összevonva = = hetenként 40 óra.
V. Egyéb gyakorlati tárgyak.									
30. Vadásztan és vadászati törvények	2	2	—	—	—	—	—	—	Egy félévre összevonva = = 4 óra.
A vizsgaköteles tárgyak heti előadási óráinak a száma összesen	25	23	21	6	27	16	18	5	Egy félévre összevonva = = 141 óra.

sorshuzás utján választott 4–6 kérdésre terjedő írásbeli vizsgát is kell tennie mindenkinek. A többi tantárgyból a vizsga csak szóbeli, kivéve a technikai rajzot, amelyből az illető hármass bizottság előtt egy próbarajzot kell elkészítenie a vizsgázónak.

Ha valaki az előirt 12 tantárgy (mathematika, fizika, geodézia, szervetlen vegytan, szerves vegytan, ásványtan és geológia, növénytan, állattan, erdészeti enciklopédia, erdészeti építéstan, vadászattan, technikai rajz) közül legalább 10-ből sikerrel állotta ki a vizsgát, végbizonyítványt kap s az esetleg hiányzó egy vagy két vizsgaeredményt később, pótlóvizsga utján szerezheti meg. Aki azonban kettőnél több tantárgyból nem állja ki a vizsgát, még egy évig Aschaffenburgban kell maradnia s ott újra kell hallgatnia nemcsak azokat a tárgyakat, amelyekből megbukott, hanem azokat is, amelyekből 3-as osztályzatot kapott. (Osztályzatok: 1 = nagyon jó, 2 = jó, 3 = középserű, 4 = elégtelen.) Az olyan ismétlőt, aki a harmadik év végén sem tud felmutatni olyan eredményt, amelynek alapján — meglévén már a 10 vizsgaeredménye — megkaphatná a végbizonyítványt, egyszerűen törlik az állami szolgálatra előjegyzett hallgatók lajstromából.

Münchenben az állami szolgálatra előjegyzett hallgatók a negyedik év végén *elméleti államvizsgát* (Schlussprüfung) tesznek az e célra a pénzügy- és kultuszminiszterek által kijelölt bizottság előtt, melynek elnöke valamely magasrangú államerdészeti tisztviselő, tagjai pedig egyetemi tanárok (szükség esetén műegyetemi tanárok is).

Az elméleti államvizsga szóbeli és nyilvános. Felöleli a fenti tanterv szerint az V–VIII. félévekre előirt tantárgyakat, vagyis összesen 10 tantárgyat. Minden tantárgyra itt is 15 percet számitanak. Osztályzatok: 1 = nagyon jó, 2 = elégséges, 3 = elégtelen. A vizsgán csak azt bocsátják át, aki feleleteivel a bizottság előtt minden kétséget kizárólag beigazolta, hogy az állami szolgálatban be fog válni úgy elméleti mint gyakorlati tudásával. Aki a vizsgát nem állotta ki, annak újabb egy, esetleg két évi egyetemi tanulás után az egész vizsgát meg kell ismételnie. A bizottság külön határoz afelett, vajjon az illetőnek a gyakorlatokat is meg kell-e ismételnie vagy sem. A vizsga másodszori megismétlésének nincsen helye. Ha valaki indokolatlanul nem jelentkezik vizsgára a maga idejében, avagy attól visszalép, csak egy év leteltével bocsátják vizsgához.

Az elméleti államvizsgát három évi gyakorlat után a *gyakorlati államvizsga* követi.

A müncheni egyetemen szintén lehet *doktorátust* tenni az erdészeti tudományokból. Azokat, akik az erre vonatkozó szigorlatot kiállják, az államgazdasági tudományok doktorává avatják.

A *téli félév* Aschaffenburgban október 15-én kezdődik s husvét előtt két héttel végződik, Münchenben pedig október 20-tól márczius 15-ig tart.

A nyári félév Aschaffenburgban husvét után egy héttel kezdődik s végződik július hó végén, míg Münchenben április 21-től július hó végéig tart.

Tandijak és vizsgadíjak. Aschaffenburgban a rendes hallgatók 75 márka s a rendkívüliek 120 márka tandijat fizetnek évente; ezenkívül a nem kötelező tantárgyakért a heti órák számának megfelelőleg, óránként 4, illetve 6 márka tandij fizetendő félévenként. Tandijelengedés nincs. Münchenben — eltekintve egyes díjtalan előadásoktól — a tandij heti előadási óránként 4 márka. Ez a díj kétszeresére emelhető az olyan tantárgyaknál, amelyeknek előadása írásbeli dolgozatok kijavításával avagy kirándulásokkal van egybekötve. A vizsgadíj Aschaffenburgban tantárgyanként 2 márka, Münchenben az egész elméleti államvizsgáért 26 márka.

A müncheni egyetemnek az 1908/9. év második felében összesen 74 erdész-hallgatója volt. Ehez közel áll a hallgatók száma Aschaffenburgban is.

Értesülésem szerint Bajorországban a felső erdészeti szakoktatás fentebb ismertetett jelenlegi rendszerének lényeges módosítását s ezzel kapcsolatban az aschaffenburgi főiskolának Münchenbe leendő átvitelét s az itteni egyetembe való beolvasztását tervezik.

(Folyt. köv.)

Jogtalan legeltetés.

Közlő: *Hangay Géza* m. kir. főerdőtanácsos.

Ily czimen az Erdészeti Lapok múlt évi 18. számú füzetükben a m. kir. Curiának legeltetés által elkövetett erdei kártétel ügyében 4892/908. szám alatt hozott ítéletét és annak indokolását közölték, amely gondolkodóba ejthette a jogi ismeretekkel nem bíró szakembert aziránt, hogy az 1879. évi XXXI. t.-cz. ebbeli határozott rendelkezéseinek ellenére, miért nem ítélték meg az okozott káron kívül a 85. § szerint készült erdei érték- és árszabály alapján megállapítható kártérítés összegét is.

Az ítélet indokolása szerint „az erdei kártételek kérdésében rendelkező 1879. évi XXXI. t.-cz. 100. §-a károsultat egyedül a jogosulatlan legeltetés által szenvedett kár megtérítésének követelésére jogosítja fel, mihez képest a felperes (károsult) *nem követelheti* a legeltetés által elpusztított fák értékén felül még külön *a kártérítést is*, hanem egyedül szenvedett teljes kárának megtérítését. Ez az összeg az idézett t.-cz. 102. §-ához képest azon esetben, ha a legeltetés általi kártétel a 100. § 1—7. pontjaiban

felsorolt állatokkal 15 éven aluli erdőben követtetett el, a 100. § alapján kiróható pénzbüntetés teljes összegénél kevesebb nem lehet“.

A m. kir. Curia 3988/909. P. szám alatt szintén legeltetés általi károsítás ügyében — de az előbbtől lényegesen eltérő indokok alapján — hozott ítéletet, illetve elvi jelentőségű határozatot. Ezen ugy szak-, mint jogi szempontból igen érdekes és tanulságos jogesetet, annak teljes megértése végett, egész terjedelmében részletesen a következőkben ismertetem:

A hatóságilag felesketett járási erdőőr és erdőszolga által vezetett „erdei kihágási napló“ szerint B. birtokos két gulyása, az állami kezelés alatt lévő és a ...li nemesi közbirtokosság tulajdonát képező *véderdő* területén 8 esetben, melyek közül 5 esetben a kárösszeg a 60 koronát meghaladta, összesen 177 drb marhát jogtalanul legeltetett, miért is a járási erdőgondnokság a két gulyás és az 1879. évi XXXI. t.-cz. 84. § szerint velük egyetemlegesen felelősséggel tartozó gazda ellen, az erdőtvény 100. §-ában említett és a vármegye területén érvényben lévő erdei érték- és árszabály alapján megállapított erdei kihágás miatt, a kir. járásbiróságnál 472 K 80 f *kár*, 572 K 80 f *kártérítés* és 354 korona pénzbüntetés összesen: 1145 K 60 f. követelés iránt a pert megindította.

A kir. járásbiróság 1907. évi B. 360/8. sz. ítélete:

Az I., II. rendü vagyontalan és III. rendü vagyonos terhelt a Btk. 421. §-ába ütköző *idegen ingatlan vagyron rongálása vétségében* bűnösnek mondatik ki, mit azáltal követett el, hogy ...lon 1907. évi VI., VII., VIII. hónapokban több ízben is az I. és II. rendü vádlottak őrizetére bízott marhák a ...li véderdőbe mentek és ott 60 koronánál nagyobb kárt okoztak, a II. rendü vádlott pedig azért bűnös, mert az részint az ő tudomása és részint mulasztása következtében történt, miért is vádlottak mindegyike, a Btk. K. 1. §-a alapján, az 1892. évi XXVII. t.-cz.-ben meghatározott czélra fordítandó, jogerő után 15 nap alatt végrehajtás terhe mellett fizetendő, igazolt behajthatlanság esetén 2 napi fogházra átváltoztatandó 20 korona *pénzbüntetésre* stb. ítéltenek.

Kötelesek egyetemleg a felmerült és a kincstár által előlegezett 2 K 60 f bűnügyi eljárás költségeket stb. megfizetni.

A járási erdőgondnokság *kárigényének érvényesítésével polgári perre utasítatik.*

Indokok:

A járási erdőgondnokság 1907/B. 360. és 382. sz. a. iktatott feljelentései szerint B. . . . li birtokos pásztorainak, V. és H.-nak őrizete alatt volt marhák, mintegy 40—45 darab, az 1907. évi VI., VII. és VIII. hónapokban több ízben kisebb-nagyobb számban bementek a kőrises véderdőbe és ott a kárfeleltekben felszámított és 60 koronát meghaladó károkat okoztak.

V. és H. maguk beismerik, de V. erdőszolga is tanusította, hogy a nevezettek őrizete alatt lévő marhák a feljelentési időben tényleg több ízben bementek a véderdőbe, ahol a nevezett pásztorok azután reggelenként szedték össze őket. Ezen vádlottak avval védekeztek, hogy a marhák részére B. nem készítettett állást, azok éjjelenként szabadon és őrizet nélkül voltak, mert csak nappal őriztette a marhákat B., éjjelre pedig a nevezett pásztorok a tanyára mentek be; B. pedig beismerte, hogy a marhaállást elpusztította, éjjelre a marhákat lopások miatt berekeszteni nem célszerű, tudta tehát, hogy azok szabadon vannak éjjel, tudta, mert úgy rendelkezett, hogy a pásztor este teheneket hajtott a tanyára és reggelig ott maradt. Bizonyítva van az is, hogy a károkra B. figyelmeztetve lett S. járási erdőőr és V. erdőszolga által.

Nyilvánvaló ezek szerint, hogy vádlottak tudták, hogy az éjjel magukra hagyott marhák a véderdőbe járnak, ezt megakadályozni nem is törekedtek, tehát a bekövetkezett és általuk tudott rongálások, mivel hosszabb időn át gyakrabban történtek, szándékosaknak tekintendők és azért mindhárom vádlottat a Btk. 421. §-ába ütköző vétségben bűnösnek kimondani és megbüntetni kellett.

Enyhítő körülményül szolgál vádlottak büntetlen előélete.

A költségekben vádlottakat a Btk. 479. és 480. §-ai alapján kellett marasztalni, de I. és II. rendű vádlottak vagyontalanok lévén, ellenük az eljárási költségeket behajthatatlanoknak kellett kimondani.

Az okozott kár nagysága a jelen per keretében pontosan megállapítható nem lévén, sértettet e tekintetben polgári perre kellett utasítani.

*

A m. kir. járási erdőgondnokság ezen ítéletet az 1898. évi XIX. t.-cz. 48. §-a értelmében véglegesen szervezkedett közbirtokosság elnökének avval adta ki, hogy a polgári per vitelére nézve egy ügyvédet a szükséges meghatalmazással lásson el.

Ez megtörténvén, a per folyamatba tététt, időközben azonban B. összetoborozván hiveit, oly közbirtokossági gyűlési határozatot provokált, hogy a per B. ellen beszüntetessék, az addig felmerült költségek pedig a közbirtokosság terhére számoltassanak el.

A közbirtokosság elnöke ezen sérelmes határozatot megfeleltette s ennek alapján a közíg. bizottság a törvényellenes határozatot megsemmisítette s a közbirtokosságot a per folytatására utasította.

A kir. törvényszéknek 957/909. P. számú ítélete.

A kir. törvényszék végrehajtás terhével kötelezi alpereseket, hogy 566 K 40 f tőkét, ennek 1908. évi február hó 11. napjától járó 50% kamatait és 256 K 40 f perköltséget felperesnek egyetemlegesen megfizessenek.

Felperesi ügyvéd perbeli járandóságát a kir. törvényszék 255 K 40 f-ben, az I. rendü alperesi ügyvédét pedig 214 K 50 f-ben saját feleik irányában megállapítja.

Ítéleti illeték fejében felperes 16 K bélyegjegyet a perfelvételi jegyzőkönyvön felragasztott.

Indokolás.

A XIII. naplósám alatt csatolt bűnügyi iratok tanúsága szerint alperesek a veszprémi kir. járásbírósnak 1907/B. 360/8. sz. *jogerős ítéletével bűnösöknek mondattak ki a Btk. 421. §-ába ütköző idegen ingatlan rongálása vétségében*, amit azáltal követtek el, hogy az I. rendü alperes tulajdonát képező, a II. és III. rendü alperesek őrizetére bízott marhák a ... li véderdőbe mentek s ott 60 koronánál nagyobb kárt okoztak, ugyanezen ítélet sértetteket kárigényeik érvényesítésével a polgári perre utasította. Ez alapon indította meg a közbirtokosság alperesek ellen a keresetet.

A védekező I. rendü alperes mindenekelőtt a felperes *kereshetőségi joga* és a képviselő hiánya miatt támasztott kifogást azon az alapon, hogy a közbirtokosság a telekkönyvi rendezéssel már létezni megszűnt, s hogy a nevében fellépőknek törvényes képviselete igazolva nincs.

A hivatalból betekintett ... li 1. sz. telekjegyzőkönyv adataiból a bíróság megállapítja, hogy az A + 24 — 36 sorszám alatt felvett, körülbelül 1000 kat. hold kiterjedésű véderdő jelenleg is a ... li közbirtokosság nevében áll. Tekintve már most, hogy a kereset jogalapját éppen ezen közös erdőségben szenvedett károsítás képezi, a telekkönyvi tulajdonos kereseti joga pedig e tekintetben vitán felül áll, minthogy továbbá a közbirtokosság képviseletében fellépő R. elnök a per megindítására a felettes közigazgatási hatósága részéről a K) alatti határozat szerint egyenesen utasítva lett: a kir. törvényszék ez okból a felperes *kereshetőségi jogát és törvényszerű képviseletét megállapítja*.

Erdemben a károsítás tényét felperes a hivatkozott és *jogerős büntető ítéletre*, a kártérítés összegének meghatározását pedig a m. kir. járási erdőgondnokság által kiállított és C) alatt becsatolt erdőkárbjelentésre alapítja. Ezen C) alatti, mely a büntető ítéletnek is alapjául szolgált, a *károsító cselekményt* az I. rendü alperes tulajdonát képező, a II. és III. rendü alperesek őrizetére bízott szarvasmarháknak 8 esetben összesen 177 drb. állatnak tilos legeltetése által, a követelés összegét pedig kárértékben 572 K 80 fillérben, kártérítésben ugyancsak 572 K 80 fillérben, összesen 1145 K 60 fillérben jelöli meg.

Az 1868. évi LIV. t.-cz. 165. §-a szerint kiállított ezen *közokirattal szemben* védekező alperesnek a tartalmi valóság ellen tett, de mivel sem támogatott kifogása figyelembe nem jöhet.

Ennélfogva a kir. törvényszék a hivatkozott *bűnügyi iratok*, a C) alatti *erdőkárbjelentés*, továbbá tanuknak vallomása és az általuk felmutatott nyilván-

tartás, illetőleg erdei napló vonatkozó adatai alapján tényként megállapítja, hogy az alperesek jogtalan cselekménye, illetve vétkes mulasztása folytán a felperes tulajdonát képező véderdőben 1907. év nyarán nyolcz különböző napon összesen 177 drb. szarvasmarha legelt s ezáltal azok a 15 éven aluli kőriscsemetekben kárt okoztak.

Kétségtelen, hogy alperesek e szubjektív *vétkesség következményeké*p, a büntetésen felül a jogellenesen megsértett érdek gazdasági helyreállításával, a sérelem magánjogi kiegyenlítésével, vagyis *kártérítéssel tartoznak*.

A kártérítés összegének megállapításánál azonban a kir. törvényszék nem vette teljesen figyelembe a C) alattiban előirt kármennyiséget.

Az *erdőtörvényen* és az érvényes *ár- és értékszabályzaton* alapuló C) alatti kárbejelentés szerint ugyanis a felszámított követelés alapját egyrészt a *tényleges kár*, vagyis azon érték képezi, amely a levágott vagy megrongált csemetekért jár, másrészt azon *közvetve nyilvánuló károk*, amelyek *nagysága határozottan meg sem ítéltető*, s melyek egyenértéke is ép azért csak általános szempontból kiindulva állapítható meg. A C) alattiban mindkét rendbeli kár a H) alatti érték és árszabályzat alapján ugyanazon összegben van felvéve, s a kettőnek *összeadásából* áll elő a felperes kárkövetelésének teljes összege.

Ami a kárkövetelés első részét illeti, az okozott és külön is megbecsülhető kár a per adatai szerint a 15 éven aluli kőriscsemetek rügyeinek lerágásából állott elő.

Minthogy azonban ezen *tényleges kárnak mérve és értéke* csak közvetlen becslő útján állapítható meg, a vonatkozó becslés adatait azonban a kereset nem tartalmazza, *felperes előleges bírói szemlével* a kárértéket megállapíttatni elmulasztotta, a per befejezéséig eltelt hosszabb idő miatt pedig a bizonyítás ma már eredménynyel nem lenne foganatosítható, s különösen, mivelhogy P. főerdész és S. járási erdőőr vallomása szerint ugyanazon időben, ugyanazon erdőterületen, más tulajdonosok állattjai is okoztak legeltetési kihágást, s így az okozott károkért az egyesek felelőssége ma már meg nem állapítható, illetőleg az egész kárérték alperesek terhére nem számítható: ezért a kir. törvényszék a kárkövetelés ezen részét, vagyis *a tényleges kár értékét* felperes javára alperesekkel szemben megállapíthatónak és *megítélhetőnek nem találja*.

Igaz ugyan, hogy az *általánosan követett bírói gyakorlat szerint polgári per útján csupán a mennyiségileg és minőségileg meghatározható tényleges kárért ítéltető meg kártérítés s az okból felperes keresetével teljesen el volna utasítandó*.

Mégis arra való tekintettel, hogy az alperesek terhére *jogérvényesen megállapított büncselekmény* éppen a kár mennyiségére figyelemmel haladta meg az erdő törvénybe ütköző legeltetési kihágás tényálladékát, s a büntető törvénykönyvbe ütköző vétségnek alapját éppen a 60 K értékhatárt meghaladó kár fenforgása képezte, minthogy továbbá *a bűnösségnek a kártérítésre való kötelezés a természetes folyamánya* s az erdő törvény szerint a tilos legeltetés, mint erdei kártétel *a perrendszerben bizonyítható kárra való tekintet nélkül is kártérítésre kötelez*, a kir. törvényszék a kárkövetelés azon részét, mely az elkövetés idejében meg nem becsülhető s a kártétel által csak közvetve nyil-

vánuló kárra vonatkozik (1880. évi 24432. földm. miniszteri utasítás 15. § második bekezdés), az erdőtörvény 85. §-a értelmében a megyéhez tartozó községek részére megállapított s érvényes *H*) alatti érték és árszabályzat figyelembevételével megállapíthatónak találta.

A hivatkozott szabályzat szerint pedig a bükkállabokban elkövetett legeltetési kihágásért egy drb. szarvasmarha után 1 K 60 fillér, a 15 évesnél fiatalabb állabokban annak kétszerese, vagyis 3 K 20 fillér fizetendő, a 117 drb. szarvasmarha után felszámítható kártérítés összege tehát 566 K 40 fillért tesz ki.

Ezen összegnek és a kereset bérbeadásától járó 5°/_o kamatoknak megfizetésére alpereseket a jogtalan kártételből folyó egyetemleges kötelezettségnek fogva egyetemlegesen kötelezni kellett.

A perfelvételi határnapon meg nem jelent alperesek a védekező I. rendű alperes védelméhez csatlakozottaknak voltak tekintendők.

Alperesek mint pervesztések az 1868. évi LIV. t.-cz. 251. §-a alapján a felmerült perköltségek megfizetésére is egyetemleg köteleztettek.

Az ügyvédek perbeli járandóságának megállapítása az 1868. évi LIV. t.-cz. 252. §-án alapul.

A kir. tábla 813/909 P. számú ítélete.

A kir. ítélőtábla az elsőbíróság ítéletét a kereseti követelésből 12 K 80 fillér tőkerészletre vonatkozó nem felebbezett részében nem érinti;

azokban a felebbezett részeiben pedig, amelyek szerint *felperesek keresetüknek 566 K 40 fillért tévő részével elutasítottak*, s amelyek szerint alperesek 566 K 40 fillér tőkében, ennek kamataiban és a perköltségben marasztaltattak, *helybenhagyja*; egyszersmind a felek képviselőinek felebbezési díját és költségét és pedig a felperesi ügyvédét 38 K 80 fillérben, s I. rendű alperesi ügyvédét 34 K 30 fillérben feleikkel szemben megállapítja.

Indokok :

Előrebocsátja a kir. ítélőtábla, hogy az elsőbíróság ítéletét, amennyiben az az alpereseket csakis 566 K 40 fillér tőkében és kamataiban marasztalja, továbbá 579 K 20 fillérre vonatkozó részében elutasítónak veszi,

s hogy noha az elsőbírósági ítélet marasztaló része ellen csupán I. rendű alperes élt felebbezéssel, azt a II., III. rendű alperesek részéről is az 1881. évi LIX. t.-cz. 35. §-a értelmében felebbezettnek tekinti.

Érdemben az elsőbíróság ítéletét az alpereseket 566 K 40 fillérben és kamataiban, valamint a perköltségben, marasztaló részében — *elhagyásával annak az indoknak, mintha felperesek keresetükkel teljesen elutasíthatók lettek volna* azért, mert polgári per útján csupán a mennyiségileg és minőségileg meghatározható tényleges kárért illető kártérítés, egyéb vonatkozó indoklásánál fogva és még azért kellett helybenhagyni, mert az elsőbíróság ítéletének helyes indokolása szerint a felperesek kereshetőségi joga és törvényes képvisellete, ez utóbbi az 1898. évi XIX. t.-cz. 26. §-a értelmében is kétségtelenül megállapítható; mert *a károsító tény bünvádi uton* alperesek irányában jog-

erősen már megállapított, s ahhoz nem férhet kétség, hogy a felperesek tulajdonát tévő erdőben I. rendű alperes szarvasmarhái által kár okoztatott, mert továbbá a 24432/1880. számú földmivvelésügyi miniszteri rendelet 15. §-a az 1879. évi XXXI. t.-cz. 100. és 102. §-ában említett, az erdei legetetéssel okozott kárnak két nemét állapítván meg, tekintve, hogy a lerágott vagy megrongált kőrifacsemetékekért járó érték az előleges birói szemle elmulasztása miatt meg nem határozható, jogos, hogy a kárnak legalább az az értéke térítessék meg felperesnek, amely abban nyilvánul, hogy a legetetett területen lévő fák növekedése és értékgyarapodása csökkent azáltal, hogy a talajnövények legetetettek, letapostattak, a lombtakarók megbontattak s a termőföld felvágatott s mert nincs törvényes akadálya annak, hogy egyéb perrendszerü adatok hiányában az ilyenmü, csak közvetve nyilvánuló károk nagysága, illetve a kártérítés összege a Veszprém vármegye területére érvényes H) alatti érték és árszabályzat (1879. évi XXXI. t.-cz. 85. §-a) alapján hozattassék meg.

Az elsőbiróság ítéletét a felpereseket keresetükkel további 566 K 40 f-re nézve elutasító részében pedig szintén vonatkozó indokai alapján és még azért is helyben kellett hagyni, mert a 24431/1880. számú földmivvelésügyi miniszteri rendelet 15. §-ának 1-ső bekezdésében említett, az erdei termékekben okozott tényleges kárért még külön járó kártérítés összege, P. és S. tanuknak amaz általánosságban tartott vallomásaiból, hogy I. rendű alperes szarvasmarhái, a mintegy 30 holdat kitévő véderdő összes fáinak rügyeit lerágták, — meg nem állapítható s mert ezekből folyólag a kár összege a H) alatti szabályzatnak az illető fanemekre, csemetékre és egyéb erdei termékekre vonatkozó ár- és értéktételei alapján nem szabható meg.

A m. kir. Kuria 3988/1909. P. számú ítélete.

A másodbiróság ítéletének nehezelt azt a részét, amelylyel alperesek 566 K 40 f tőkében, annak kamataiban és a perköltségben marasztaltattak, helybenhagyja; ellenben ugyanaz ítéletnek nehezelt többi részét az elsőbiróság ítéletére is kiterjedő hatálylyal megváltoztatja és alpereseket 15 nap alatti végrehajtás terhével egyetemleg arra is kötelezi, hogy *felperesnek további 566 K 40 f tőkét*, ennek 1908. évi február hó 11. napjától járó 50% kamatait és összesen 88 K 50 f felebbezési költséget *megfizessenek*.

A peres felek képviselőinek felebbezési munkadíját és kiadását saját feleik irányában a kir. Kuria külön-külön 50 K-ban állapítja meg.

Indokok:

Megjegyezve azt, hogy a másodbiróság ítélete az 1881: LIX. t.-cz. 35 §-a rendelkezésénél fogva másod- és harmadrendű alperesek részéről is felebbezettnek tekintett és hogy elsőrendű alperes jelen felebbezésében a felperesség elleni kifogást elejtván, arra külön kiterjeszkedni nem kellett, a másodbiróság ítélete abban a részében, amelylyel alperesek 566 K 40 f tőkében és járulékaiban marasztaltattak, helybenhagyatott indokainál fogva és azért,

mert az 1879:XXXI. t.-cz. 84. §-a rendelkezésénél fogva erdei kihágások esetében a *vagyonai felelősség tekintetében a gazdát alkalmazottaival együtt egyetemleges fizetési kötelezettség terheli.*

Áttérve a másodbiróság ítéletének megváltoztatott részére, **helyes annak az 1879:XXXI. t.-cz.-re és a 22482/1880. sz. földmivvelésügyi miniszteri rendeletre alapított az az indokolása, hogy a tilos erdei legeltetésből eredően a károsultat az okozott kárnak két neme illeti meg és hogy a károsító tény bünvádi uton alperesek irányában jogerősen már megállapítottván, jelen polgári pernek már csak az képezi döntő körülményét, hogy alperesek felperesnek minő kárösszegeket fizessenek meg? Nem helyes** azonban a másodbiróságnak az az álláspontja, mintha a lerágott vagy megrongált kőriscsometékben annakidején I. rendű alperes marhái által *tényleg okozott kár egyedül azért nem lenne megítélhető,* mivel ez a kárérték az előleges birói szemle meg nem tartása miatt meghatározható nem lenne.

Ugyanis a C) alatti erdőkárbejelentés, amely az 1879:XXXI t.-cz. 85. §-a alapján a földmivvelésügyi miniszter által jóváhagyott H) alatti érték- és árszabályzat alapján készült, a csometékben a tilos legeltetés által *tényleg okozott kár értékét 572 K 88 f-rel és illetve helyes számítás szerint 566 K 40 f-rel határozza meg; és habár a tényleges kár czimén követelt kárérték rendszerint csak közvetlen becsü utján állapítható meg, a jelen perben az idézett erdőtörvény 85. §-ának rendelkezésére tekintettel alpereseknek állott kötelességükben azt bizonyítani, hogy a C) alattiban kimutatott kárérték, a kár tényleges értékének meg nem felel; minthogy pedig a védekezett elsőrendű alperes a C) alatti adatait a perben meg nem döntötte: alpereseket az alsóbirósági ítéletek vonatkozó részeinek megváltoztatása mellett az 566 K 40 f kárérték, annak kamatai és az 1864: LIV. t.-cz. 251. §-ai alapján a perköltséggel egy tekintet alá eső kétszeri felperesi felelkezés költségeiben is marasztalni kellett.*

*

A fentebb közölt birósági ítéletekből kétségtelen az, hogy azon esetben, ha a gazdának az alkalmazott cselédeivel szemben való felelőssége az erdőtörvény 48. §-a alapján *bünvádi uton már jogerősen* meg lett állapítva, akkor a károsult erdőbirtokosnak a *tényleges és a közvetve okozott kár* után a *kártérítési összeg* megtérítésére igénye van; továbbá, hogy a hatóságilag felesketett erdőtiszt által benyújtott — közokiratnak minősített — erdei kárbejelentésben kitüntetett kártérítési követeléssel szemben a károsító félnek kell bizonyítani azt, hogy annak mérve a valóságnak megfelel-e vagy nem?

Az egyesek vagy többek által alkalmazott — legtöbbszörre vagyontalan — pásztorok gondatlansága által okozott jogtalan legeltetési kihágások megszüntetése, illetve korlátozása tekintetében

tehát főtörekvésünknek oda kell irányulnia, hogy a gazdára a kötelességszerű felügyeleti jog gyakorlásának elmulasztását bűnvádi uton reáolvastathassuk, mert ha az megtörtént, nyert ügyünk van, miután az okozott kár és kártérítési összeg megtérítése iránt indítandó polgári pernek már csak az képezi döntő feladatát, hogy a kártevő fél mekkora összegre rugó *kárösszegeket* fizessen meg a kárvallott erdőbirtokosnak?

Ezt elérhetjük azáltal, ha azon gazdákat, kiknek marhái gyakorta károkat okoznak, két tanu jelenlétében az erdőörök által szóbelileg vagy közvetve a községi előljáróság, vagy a közigazgatási hatóságok útján térti-vevény mellett arra hívjuk fel, hogy gondatlan pásztoraik felett a kötelességszerű felügyeleti jogot gyakorolni következmények terhe alatt el ne mulasztják.

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK.

Jegyzőkönyv

az Országos Erdészeti Egyesület igazgató-választmányának 1909. évi december hó 15-én Budapesten tartott üléséről.

Jelen voltak: Báró *Bánffy* Dezső elnök, dr. *Bedő* Albert és *Horváth* Sándor alelnökök, *Almásy* Andor, *Arató* Gyula, *Csik* Imre, *Csupor* István, *Dapsy* Frigyes, *Gaul* Károly, *Hirsch* István, *Hoffmann* Antal, *Kaán* Károly, *Kócsy* János, *Lászlóffy* Gábor, *Marosi* Ferencz, *Muzsnay* Géza, *Nagy* Károly, *Osztro-luczky* Géza, *Péché* Kálmán, *Schmidt* Ferencz, *Tavi* Gusztáv, *Téglás* Károly és *Tomcsányi* Gyula választmányi tagok, *Szalai* Ernő, a számadás vizsgáló bizottság *elnöke*, *Kovács* Gábor alapító tag és az egyesület tisztikara.

Távolmaradásukat kimentették: *Bittner* Gusztáv, *Havas* József, *Kiss* Pál, *Laitner* Elek, *Sóltz* Gyula, *Török* Gábor, dr. *Tuzson* János és *Vuk* Gyula választmányi tagok.

I. Elnök az ülést megnyitván, a jegyzőkönyv hitelesítésére *Hirsch* István és *Tomcsányi* Gyula választmányi tagokat kéri fel.